Animalizam kao tema u nastavi likovne kulture

Banjac, Senka

Master's thesis / Diplomski rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:899324

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

THE ACADEMY OF ARTS AND CULTURE IN OSIJEK

Repository / Repozitorij:

Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

ODSJEK ZA VIZUALNE I MEDIJSKE UMJETNOSTI

SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LIKOVNA KULTURA

SENKA BANJAC

ANIMALIZAM KAO TEMA U NASTAVI LIKOVNE KULTURE

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

doc. art. Zlatko Kozina

Osijek, 2020.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Senka Banjac potvrđujem da je moj diplomski rad pod naslovom „Animalizam kao tema u nastavi likovne kulture“ te mentorstvom doc. art. Zlatka Kozine rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku,

Potpis

SAŽETAK

Tema ovog diplomskog rada je animalizam kao tema u nastavi likovne kulture te način percipiranja i prikazivanja životinja kroz crtež u djece u dobi od treće godine pa sve do svršetka osnovne škole. Prvi dio rada ukazuje na način percipiranja životinje u čovjeka pretpovijesnog doba te njihova uloga danas, u odnosu na suvremenog čovjeka te objašnjavanje i percipiranje istoga s njegovog gledišta. Drugi dio rada analizira ulogu životinja u kršćanstvu te propitkuje njihovu duhovnu ulogu i u ostalim religijama. Završni, treći dio objedinjuje cijeli diplomski rad, te ga istovremeno objašnjava kroz istraživanje koje je rađeno u cilju povezivanja,a ujedno i shvaćanja cilja istog.

Ključne riječi: Metodika likovne kulture, animalizam, dječji crtež

SUMMARY

The topic of this paper as a topic of Ar tin school and the way preschool children, age three, and primary school children perceive and show animals trough their drawings.

The first part oft he paper points out the way animals were perceived by a mano f prehistoric time sin comparison to their role today, in a relation to a modern man.

The second part of the paper analyses the role of animals in Christianity and questions their spiritual role in Christianity and other religions.

The final, third part, combines the entire thesis, and at the same time explains in through research that was done in order to connect, and at same time understand the purpose oft he same.

Keywords : methodology in teaching Art, animalism, child's drawing

SADRŽAJ:

1. UVOD……...…….1

2. ČOVJEK I ŽIVOTINJA……..……...2

2.1. Ekonomski pristup……..…..……2

2.2. Simbolički pristup……..……...……2

2.3. Umjetnički pristup…….……...……3

2.4. Osjećajni pristup…….…..……3

3. ŽIVOTINJE KAO MOTIV U LIKOVNOJ UMJETNOSTI…….…..……4

3.1. Špiljsko slikarstvo…….…...…….4

4. SIMBOLIKA ŽIVOTINJA U RELIGIJSKIM TRADICIJAMA…….……..…7

5. JUDEOKRŠĆANSKA PARADIGMA SLIKOVNOG PRIKAZA ŽIVOTINJA ....…9

6. OD DJETINJSTVA DO UMJETNOSTI…….……....19

6.1. Životinja kao tema kod djece od treće godine do osnovne škole…….....20

6.2. Basna kao poticaj mašti kod djece školske dobi……...…….....23

7. ISTRAŽIVANJE…….....…27

8. ZAKLJUČAK……...…41

9. LITERATURA…….....42

10. PRILOZI……....……...44

. Popis slika……....….45

1. **UVOD**

Zbog osobnog iznimnog zanimanja za životinje u svakodnevnom životu odlučila sam se istim baviti u diplomskom radu kroz temu „Animalizam kao tema u nastavi likovne kulture“ propitivanjem i proučavanjem, sa pedagoškoga stajališta, animalističkih motiva u crtežu djece od treće godine pa sve do svršetka osnovne škole. U radu se u početku bavim proučavanjem i propitkivanjem veze između čovjeka i životinje od prethistorijskog doba,a sa stajališta suvremenoga čovjeka, dovodeći u vezu tadašnjeg čovjeka sa suvremenim pa i sa sobom samom u odnosu na životinju, na kojoj je ujedno i naglasak,a ujedno baveći se proučavanjem životinjskih motiva u kršćanstvu, različitim religijama te traganjem za duhovnim odnosom u istome. Nadalje, me zanima i uloga životinje u basnama, a koje su bitno utjecale i na moje shvaćanje sebe kao moralne osobe, te me u ishodu samog diplomskog rada zanima razumijevanje dječjeg crteža od najranije dobi do svršetka osnovne škole, kroz proučavanje dječjih crteža s motivima životinja, te propitivanje onoga suptilno- subjektivnog u njihovim crtežima, što uključuje i istraživanje dječjeg crteža životinje, a koje sam provodila s ciljem shvaćanja i percipiranja životinje u crtežu s temom „životinjsko biće“, a u kojemu ću se bazirati na propitkivanju onog lijepog, suptilnog odnosa djeteta prema životinji, a u konačnici i prema samome sebi.

2. ČOVJEK I ŽIVOTINJA

Prema Nikoli Viskoviću(1998:11) danas su nam poznata šest osnovnih pristupa prema životinji koji su bitno različiti, a to su: ekonomski, simbolički, umjetnički, osjećajni, znanstveni i etički, no oni se u praksi miješaju i kombiniraju, gotovo nikad se međusobno ne isključuju u potpunosti, te se rijetko javljaju čisti. Najpoznatiji nam je jedan primjer povezanosti tih pristupa, a to je najstarije svjedočanstvo odnosa čovjeka i životinje u pećinskom slikarstvu. Nesumnjivo je istovremeno i simboličko i djelo umjetničkog izraza, no ujedno pripada i ekonomskom pristupu jer zacijelo ima i lovno-magijsku funkciju. Od šest pristupa navodim prva četiri kao bitnost shvaćanja čovjekovog odnosa spram životinje.

2.1. EKONOMSKI PRISTUP- jedan od najstarijih ljudskih interesa za životinje ili prema darvinističkim riječima Geralda Durrela- za „ druge životinje“, ovdje se naglašava čovjekovo srodstvo sa životinjom. Dakle, u ekonomskom pristupu životinja je bitna kao objekt naših materijalnih potreba prehrane, odijevanja, rada i prometa, sirovina za proizvodnju, liječenje, pa i zabavu. Ovdje ne postoji razlika između životinje i biljke, zemlje,vode, kamena, kao i svake druge upotrebljive stvari. Životinja je ovdje, nažalost, tek sredstvo naše fizičke egzistencije, našeg biološkog i ekonomskog egoizma i prečesto okrutnosti. Tome u prilog govori ekonomski pristup koji se strukturalno duboko mijenja s modernim vremenom, ali ne gubi na društvenoj važnosti. Pojavom i razvojem industrijalizacije mesne prehrane, odjevnih predmeta od kože i krzna, tako da potrošači sada ne vide niti misle na životinje, izmrcvarene i skrivene i anonimne, koje svakodnevno konzumiraju. To je jedan od načina čovjekova otuđenja ili odprirođenja. To je dio cijene civilizacije.(*ibid;* 11-12)

2.2. SIMBOLIČKI PRISTUP- simbolički pristup gotovo jednako star kao i ekonomski. Tu je životinja svedena na znak nekih važnih kolektivnih ideja, prije svega magijskih i religijskih, ali moralnih i političkih. U većini antičkih, ali i u svim urođeničkim arhaičkim zajednicama postajao je kult životinja. Danas postoji sumnja u to da su u tim zajednicama, magija,totemizam i zooreligijski likovi značili obožavanje životinja, no nesumnjivo su životinje izazivale divljenje kod čovjeka toga doba, zbog svoje impresivne moći te su bile najpogodnija oličenja, boravišta ili simboli tajanstvenih sila što upravljaju prirodom i čovjekom. Životinje su uvijek, kako u davnoj prošlosti tako i danas, povlašteni sadržaji narodnih vjerovanja, označavanja dobra i zla, sudova o pameti i moralnosti- poznata je moralna simbolika basni i bestijarija, a funkcija i značenje životinja bitni su i u porukama

bajki i priča. Uloga životinja je bitna i u psihoanalitičkim tumačenjima, poznata je i filozofijska zoosimbolika, od Platona do Nietzschea. Zoosimbolika se danas uvelike javlja i u ekonomskom marketingu.(*ibid;* 12)

2.3. UMJETNIČKI PRISTUP- prema Viskoviću(1998) i on je prastar s obzirom na pećinsko slikarstvo. Sto vise idemo u prošlost to ga je teže razlikovati od simboličkog no i tu postoji specifična razlika. Umjetnost Zapada je sve do srednjeg vijeka bila izrazito simbolizirajuća pogotovo u religiji i u politici, a gdje su animalni motivi bili osobito cesti, no životinje su tada bile samo sastavni dio realističkih kompozicija kao sto su djela nekih umjetnika u kojima životinja ima sekundarnu ulogu, dok u renesansnoj i modernoj umjetnosti životinje postaju važan dio pejzaža i domaćih ambijenata, a katkad su bile u ulozi samostalnih tema umjetničkih djela. „ Životinjstvo u književnosti i u lik umjetnostima općenito je slabo proučeno, a kod nas u Hrvatskoj nikako“.(*ibid;* 12)

2.4. OSJEĆAJNI (SENTIMENTALNI) PRISTUP- Visković(1998) navodi da je i ovaj tip interesa za životinje postojao je i u prošlosti, ali je karakterističan upravo za naše stoljeće, poznat nam kao zapadnjačka urbana pet-kultura „ kućnih ljubimaca“. U pozitivnom smislu, on se odnosi samo na određene vrste životinja, krug je po tom pitanju vrlo sužen, odnosi se na drage pse, drage mačke, drage konje… tu se radi o emotivnim odnosima milja ili ljubavi, sućuti, prijateljstva i drugih osjećaja prema pojedinim zoovrstama. Osjećaji se dijele na pozitivne i negativne, što znači da su zato životinje ne samo voljene nego mogu biti i nevoljene. „Štoviše, velika većina zoovrsta je od ljudi nevoljena- bilo kao ravnodušna bića (tu su nadasve nevidljive, nijeme i navodno neosjetljive ribe) ili kao morska bića. I u arhaičnim zajednicama bilo je osjećajnog pristupa životinji.(*ibid;* 12-13)

3. ŽIVOTINJE KAO MOTIV U LIKOVNOJ UMJETNOSTI

3. 1.Špiljsko slikarstvo

„Povijest simbolizma pokazuje da sve može poprimiti simboličko značenje: prirodni objekti (kao što je kamenje i bilje, kao što su životinje, ljudi, brda i doline, sunce i mjesec, vjetar, voda i vatra) ili predmeti što ih je napravio čovjek (kuće, brodovi .ili automobili, ili čak apstraktni oblici (brojevi, ili trokut, kvadrat i krug). Zapravo, sav je kozmos mogući simbol“(Jung,1987:232)

„ Čovjek sa svojom sklonošću prema stvaranju simbola nesvjesno pretvara objekte ili oblike u simbole (čime pridaje veliku psihološku važnost) i zatim ih izražava i u svojoj religiji i likovnoj umjetnosti. Isprepletena povijest religije i umjetnosti, koja seže natrag do pretpovijesnog doba , zapis je što su ga naši preci ostavili o simbolima koji su im bili važni i dirljivi.“(Jung, 1987:232)

Prema Jungu(1987) ponekad se religija i umjetnost ne mogu odjeliti jedna od druge. Na istu ambivalentnost nailazimo na simboličkim motivima koji se javljaju na prastarim umjetničkim djelima: na simbolu životinje. Kao sto je prikazano na sljedećoj slici, prikaz, odnosno slike životinja koje sežu unatrag do u ledeno doba. Nalaze se na zidovima špilja u Francuskoj i Španjolskoj, a u kojima se nalaze i kamene rezbarije. Da su te slike posjedovale neku vrstu religijskog strahopoštovanja tome svjedoči težak prolazak u dijelove špilja gdje se one i nalaze. Smatra se da su špilje i slike na stijenama izvorno bile religijska mjesta, a tome svjedoči i zabrana pape Kaliksta II, koji je u 15. stoljeću zabranio religijske svečanosti u „špilji s konjskim slikama“. Slike prikazuju životinje koje su ljudi promatrali u prirodi te pamteći njihove kretnje vrlo vješto, pa usudim se reći, vjerno prikazivali, slikajući i njihove pokrete, no to promatranje životinja ne proizlazi iz potrebe za slikanjem, umjetničkim prikazom životinje u špilji već iz primarne potrebe za preživljavanjem, a što im je pružao lov na životinje. Tako slike i rezbarije nastaju kao „duhovni obred“ ritual posvećen lovu na životinje.

SLIKA1: Prethistorijski prikaz bizona

Gotovo mi je nemoguće pojmiti i promatrati sve te slike sa stajalista koji je naveden u prethodnom tekstu, iz tog razloga ne mogu, a da ne primjetim umjetnicku vrijednost istih, a koju isčitavam u tako vjestom prikazivanju pokreta zivotinja, a sa tako snazno dojmljivom linijom i bojom, koja naglašava duhovnu povezanost s naslikanom zivotinjom,koja je, cini mi se nastala u jednome vjestome potezu ruke stvaratelja,u jednome danu ili čak u jednome dahu.

SLIKA 2: Fotografija, rezbarija konja natjeranoga u stupicu, Montespan

Postoji rezbarija konja koji je natjeran u stupicu, u Montespanu, a koja je izbušena strelicama, isti takvi tragovi nalaze se i na medvjedu, čak 42 rupe. Neobični bi bili ti tragovi, a da ne znamo da su ih lovačka plemena koristila u lovačkim ritualima. Naslikana slika je imala ulogu dvojnika, što znači da su lovci unaprijed htjeli pripremiti i osigurati smrt prave životinje. Vjerovali su da ono što se dogodi na slici, dogodit će se i u zbilji , te da si na takav način pripremaju, obezbjeđuju siguran ulov.(*ibid;*235)

Najzanimljivijim slikama u pećinama smatraju se one koje prikazuju poluljudska bića, tako je na jednoj slici prikazan čovjek prerušen u životinju koji svira frulu, pokušavajući začarati životinje, dok je na trećoj slici u istoj spilji prikazano ljudsko biće s rogovima , konjskom glavom i medvjeđim šapama, a koji prikazuje životinjskog boga.(*ibid;*236)

SLIKA 3: Fotografija crteža, prikaz životinjskog boga

Sto se više vraćamo u prošlost i govorimo o primitivnijem društvu tako ga moramo i shvaćat. Tako poglavica plemena prerušen u životinju, ne samo da predstavlja tu životinju nego on to i jest. On jest životinja, predstavlja plemenskog pretka, dakle, samog prvobitnog boga. Tako domoroci poistovjećuju sebe sa svojom totemskom životinjom ili tzv.“ Divljom dušom“

U obredu inicijacije, obrezivanjem dječak žrtvuje svoje vlastito „životinjsko“ biće, a prije samog tog čina zaposjeda svoju „životinjsku dušu“, te samom inicijacijom postaje ljudsko biće.(*ibid;*236)

4. SIMBOLIKA ŽIVOTINJA U RELIGIJSKIM TRADICIJAMA

„U religijama i religijskoj umjetnosti praktički sviju rasa, životinjske se osobine pripisuju najvišim bogovima, ili se bogove predstavlja kao životinje. Stari su Babilonci prenijeli svoje bogove na nebo u obliku Ovna, Bika,Raka,Lava,Škorpiona,Ribe itd.- u obliku zodijakalnih znakova. Egipćani su prikazivali boginju Hatoru s kravljom glavom, boga Amona s ovnujskom, a Tota s ibisovom glavom, ili u obliku babuna. Ganeš, hinduski bog dobre sreće, ima ljudsko tijelo, ali slonovu glavu, Višnu je vepar, Hanuman je bog-majmun itd.“ (Jung, 1987: 237-238)

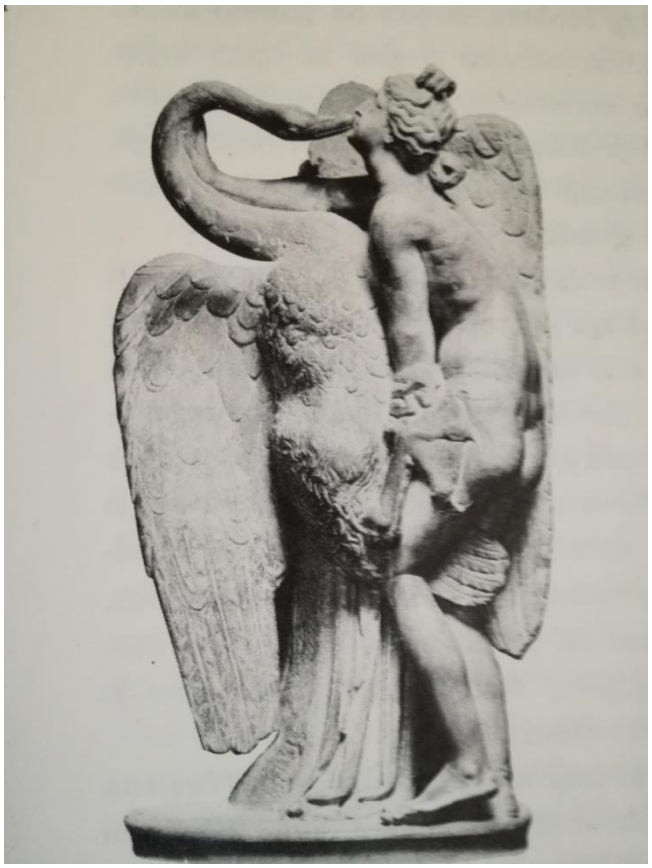

SLIKA 4: Fotografija, Ganeš, hinduski bog dobre sreće

Iz ovoga vidimo i to nam ujedno potvrđuje da Hindusi ne stavljaju čovjeka na prvo mjesto u hijerarhiji bića, nego su slon i lav iznad njega samoga.(*ibid;*239)

No pogledamo li samu figuru, odnosno, ovaj visoki reljef uviđamo ljepotu istoga u samoj njegovoj raskoši boja te maštovitosti prikaza životinje u obliku božanstva, dodajući slonu deset čovječjih ruku te i dvije noge potvrđuje činjenicu da poneki ljudi pa čak i religije

poistovjećuju čovjeka sa životinjom i obrnuto, i ne samo to, nego još životinjama kao takvima pripisuju i božanske moći, na što ukazuju svi elementi i raskoš boja na prikazanom reljefu.

SLIKA 5: Fotografija, Zeus, grčki bog

Tako je i grčka mitologija puna životinjskog simbolizma pa je tako i Zeus često prikazan u obliku labuda, bika ili orla. U tim oblicima Zeus prilazi djevici koju želi.(*ibid;*239)

Božica Bastet

„Mačku su Egipćani pripitomili tek prije nekih 4000 godina, te nije slučajno što se razmjerno kasno javlja u egipatskoj mitologiji i umjetnosti.“(Damjanov, 2008:79)

Prema Damjanov(2008) to je u prvome redu božica Bastet ili Bastis, koja se prikazuje s mačjom glavom i koja je vjerojatno samo blaža, dobrohotnija, smješkajuća inačica božice Sekhmet, božice lavice, a koja je možda samo suprotna, ljuta i krvoločna inačica istoga.

Statua, 14 cm visoka, nastala negdje oko 600-500.pr. kr. Božica je prikazana u strogo frontalnom stavu odjevena u haljinu koja tijesno prianja uz tijelo. U desnoj ruci drži čegrtaljku, na lijevoj visi košara i u istoj ruci drži štit. Glava je mačja s velikim ušima.

Pored hrama božice Bastet, u Donjem Egiptu,nađeno je na tisuće malih statua koje prikazuju mačke, a u cijelom Egiptu nađena su cijela groblja mumificiranih mačaka, a pokraj njih njihovi prikazi u skulpturi, napravljeni od bronce, a prikaz životinje je uvijek isti, u istome položaju, identične su i uvijek prikazuju svetu životinju kako ukočeno sjedi na stražnjim nogama s prodornim i ozbiljnim pogledom, postavljene na nisko postolje koje prati krajnje rubove figura, na kojima su uklesane posvete. Božica Sekmet je bila okrutnija i krvoločnija od božice Bastet te su je štovali kao božicu rata i ozdravljenja. Kao zaštitnica faraona često je prikazivana kako nosi solarni disk iznad glave, u svrhu isticanja njezine kraljevske strane, a nazivali su je i kćerkom boga Ra.(*ibid;*79-80)

Bog Anubis

U Tutankhamonovoj grobnici, u maloj prostoriji ispred riznice, nalazi se skulpturalni prikaz velikog divljeg psa-šakala. Nalazi se na drvenom sanduku optočenom zlatom sa dragocjenim obrednim predmetima. Izrezbaren je od drveta, prekriven štukom, obojen crno, s umecima od zlata.

Divlji pas-šakal predstavlja božanstvo Anubis, on mrtvoga vodi u drugi svijet te pazi na njega. Njega su Egipćani smatrali izumiteljem mumifikacije jer proždire i zadaća mu je čuvati tijelo mrtvog od raspadanja.(*ibid;*131-132)

5. JUDEOKRŠĆANSKA PARADIGMA SLIKOVNOG PRIKAZA ŽIVOTINJA

Toliko stoljeća su narodi u nebo odlazili

Seoba milijuna s onu stranu zvijezda

Ko ptice duše su se dizale sa zemlje

u vječnost.

Životinje i biljke samo

ostajahu s kamenjem na zemlji

zauvijek.

Na zemlji nam je ostati zauvijek

Životinje i biljke naša su rodbina

I kamen samo naš najdalji brat.

U smrti svi se izjednačujemo.

Antun Branko Šimić

Biblija nema nakanu biti znanost i zato u njoj nećemo naći ikakvu određenu klasifikaciju, kako zoološku tako ni bilo koju drugu. Zapisi biblijskih pisaca tako svjedoče o svakodnevnoj vezi biblijskog čovjeka s prirodom. U Bibliji se o životinjama govori na nekoliko razina: kao o bićima stvorenima u skladu s čovjekom, kao o bićima koja su postala čovjekovom hranom (nakon što je čovjek podlegao „grijehu“), kao sastavni dio opisa svakidašnjega ljudskog

života te kao simboli ljudskih karaktera i situacija. Prema Jadranki Brnčić (53-54str.) sličnost čovjeka i životinje u Bibliji jest njihovo porijeklo iz praha i njihov zajednički kraj u smrti, ali češće se ova dva stvorenja u Bibliji povezuju bratskom sponom. Katkada čovjek priskače u pomoć životinji no češće životinja pomaže čovjeku. Životinja u biblijskom čovjeku, svojim savršenstvom, navodi na priznanje Stvoriteljeve svemoći i zahvalnost za Njegovu brigu. Životinje se sve u hebrejskome nazivaju živim dušama (nefeš haja) te kako za ljude, tako i za životinje postoje rijeke suosjećanja i milosrđa. Tako životinjski simbolizam igra veliku ulogu u kršćanstvu. Stoga i trojica od četiri evanđelista imaju životinjske oznake: sv. Luka vola, sv. Marko lava, a sv. Ivan orla.

SLIKA 6: Peter Paul Rubens, Četiri evangelista, ulje na panelu, 224x270, 1614.

Crvenka(2013) navodi da je lav u Bibliji vrlo poznata životinja, no najljepša usporedba iz životinjskog carstva jest iz poslanice od Izaije: Vuk će prebivati s janjetom, ris ležati s kozlićem, tele i lavić zajedno će pasti, a djetešce će njih voditi. Krava i medvjedica zajedno će pasti, a mladunčad njihova skupa će ležati, lav će jesti slamu k'o govedo. Nad rupom gujinom igrat će se dojenče, sisanče će ruku zavlačiti u leglo zmijino. Nagovještaj mesijanskog vremena, koje će doći i kada će biti oprošteni grijesi, ljudi će biti pomireni s Bogom, kada će

zavladati kraljevstvo pravednosti. Mesijansko kraljevstvo je kraljevstvo mira, a taj mir se proteže i na životinjsko carstvo.

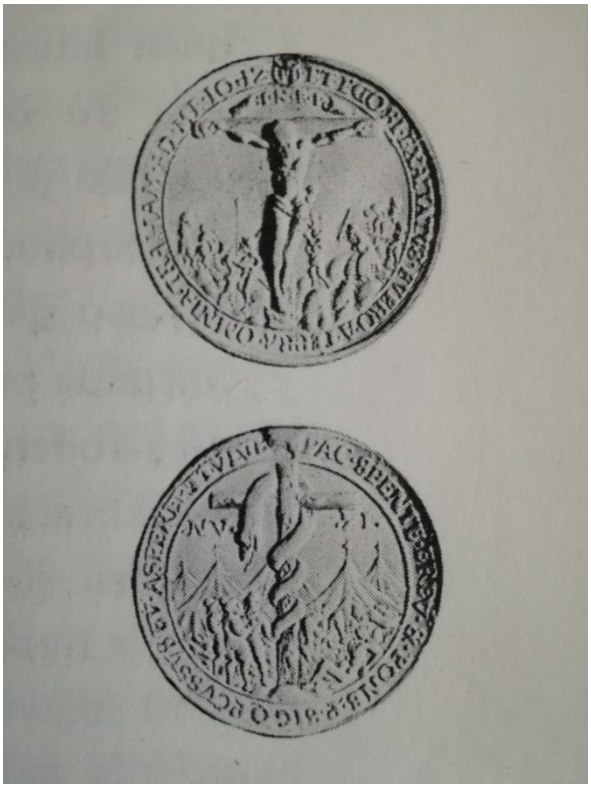
Orao kao i ostala bića koja simboliziraju ostale evanđeliste, predstavlja ono što je u stvorenju najplemenitije, najjače, najmudrije, najhitrije.

„ I Krist se simbolički javlja kao Jaganjac Božji, ili kao riba(simbol koji se javlja još u samim začecima kršćanstva) a također i kao zmija obavijena oko križa, zatim kao lav, a u rjeđim prilikama i kao jednorog.“ (Jung, 1987:238)

Jung(1987) navodi da je shvaćanje animalne prirode, strane čovjeka, bitno, kao i njezino prihvaćanje. Pa tako se ni sam Krist ne može osloboditi svoje animalne prirode, na što ukazuju i same životinjske oznake, simbolički prikazi Krista,a koji je kao sin Božji najviše utjelovljenje čovjeka. Tako ono što je ispod ljudskog kao i ono što je iznad, smatra se da pripada u područje božanskog, a to jako lijepo simbolizira slika Kristovog rođenja u štali među životinjama.

SLIKA 7: Isusovo rođenje

SLIKA 8: Podsjetnik na iskonski grijeh

Kao podsjetnik na iskonski grijeh i čovjekovu potrebu za iskupljenjem, zmija je često prikazivana i u sceni raspeća.

„Gotovo bezgranično obilje životinjskog simbolizma u religiji i umjetnosti sviju vremena , ne naglašava samo važnost tog simbola; ono pokazuje kako je za ljude važno da u svoj život uključe psihički sadržaj tog simbola- nagon. Sama po sebi,životinja nije ni dobra ni zla; ona je dio prirode. Ona ne može željeti ništa što nije u njezinoj prirodi. „ (Jung, 1987:239)

Nagon je temelj i ljudske prirode.

„ No u čovjeku to „životinjsko biće“ (koje živi u njemu kao njegova nagonska psiha) može postati opasno, ako ga se ne prepozna i ne uključi u život. Čovjek je jedino biće koje ima moć obuzdavanja nagona vlastitom voljom, ali je on također u stanju da ga potisne, iskrivi i rani- a životinja, da se izrazimo metaforički, nikad nije tako divlja i opasna kao kad je ranjena. Potisnuti nagoni mogu zavladati čovjekom; oni ga čak mogu i uništiti.“(Jung, 1987:239)

„ Potisnuti i ranjeni nagoni opasnosti su koje prijete civiliziranom čovjeku; neobuzdavani porivi su opasnosti koje prijete primitivnom čovjeku. U oba slučaja „životinja“ je otuđena od svoje prave prirode; i za oba je prihvaćanje životinjske duše uvjet cjelovitosti i potpuno življenje. Primitivni čovjek mora pripitomiti životinju u sebi i stvoriti od nje korisnog sudruga; civilizirani čovjek mora izliječiti životinju u sebi i učiniti je svojim prijateljem.“ (Jung, 1987:239)

U 11. i 12. stoljeću životinje su glavni motiv i na portalima i na kapitelima i najčešće prikazuju lavove, ptice, zmije, grifone, sirene, kentaure, zmajeve, ljude u raljama zvijeri ili zvijeri u zagrljaju ljudi, a koji se javljaju i u bestijarijima, ilustriranim didaktičkim spjevovima o životinjama. (Usp.Damjanov, 2008:15)

Navedena tematizacija je u stvari krajnje stanje čovjekove svijesti, a koja se zove svijest jedinstva, u kršćanskoj tradiciji je znana pod nazivom unio mystica.

Tako na jednom od stupova crkve u Arlesu iz 12. stoljeća prikazan je motiv iz biblijske priče, prorok Daniel, a kojega su prema biblijskoj priči spasili anđeli, poslani od Boga, od lavova te je tako prikazan Daniel okružen lavovima ,a čije se šape nalaze na Danielovim koljenima, a njihova otvorena usta djeluju poprilično zastrašujuće.(*ibid;*16)

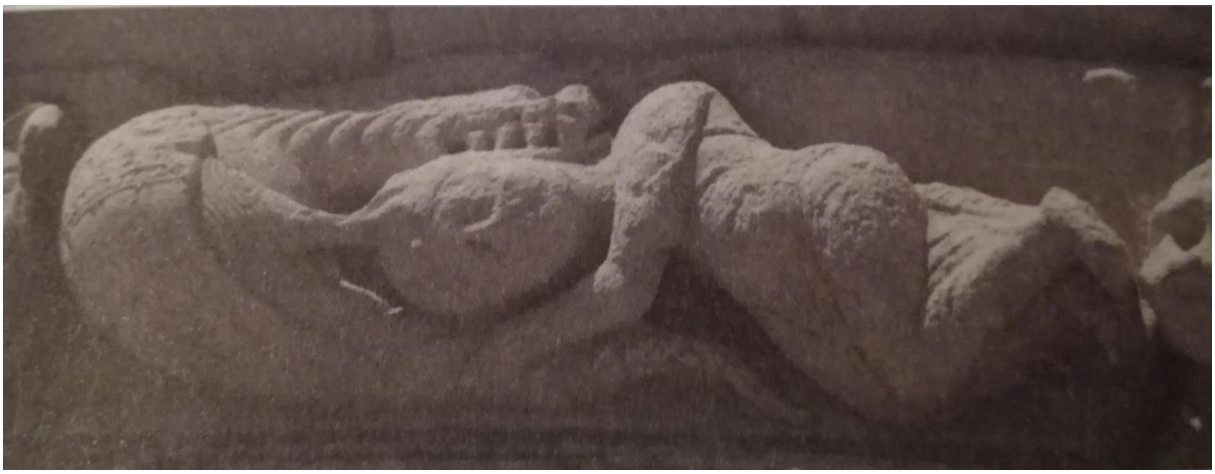
SLIKA 9: Fotografija stupa crkve u Arlesu, 12. stoljeće, Prorok Daniel

SLIKA 10: Fotografija stupa crkve u Burgundiji, 12. stoljeće, Prorok Daniel

Dok je isti motiv u Burgundiji prikazan na sasvim drukčiji način, Daniel koji je u meditativnom stanju, a lavovi mu ližu tijelo s obje strane i taj motiv se ponavlja i na drugoj strani, dok su lavlja tijela zrcalno postavljena, a cijeli prizor, kao takav, simbolizira apsolutno vrijeme u kojemu nitko ne pati i ništa se ne događa. Predstavlja jedinstvo sa svijetom.(*ibid;*17)

Prikaz čovjekove glave u raljama zmaja predstavlja ciklus koji se zove uroborus, zmija koja jede svoj rep, a taj ciklus završava kada je čovjek u blaženom jedinstvu sa svime.(*ibid;* 27)

SLIKA 11. Fotografija portala u Chadenacu, 12. stoljece, Uroborus

Blaženo jedinstvo ili ipak samo rezignacija? Postati imun na sve boli i patnje što nas okružuju ja osobno nazivam rezignacijom, nikako blaženim jedinstvom sa svime.

Nešto drukčiji prikaz uroborusa i atlete govori o lišavanju prošlosti, budućnosti, govoreći da postoji samo sadašnjost, te govori o duši koja će preživjeti smrt tijela,a zmija govori o vječnosti, o vremenu koje se uvijek iznova stvara.(*ibid;* 27)

Crvenka(2013) navodi da je zmija simbol za zloću i prijevaru, ali i za mudrost. U svetom pismu one su znak za Božju kaznu, prijetnju, a u Otkrivenju ju nazivaju: Stara zmija- imenom Đavao, Sotona, Zavodnik svega svijeta.

SLIKA 12: Fotografija kapitela u Anzy le-Ducu, Uroborus

Na kapitelima u Santo Domingo de Silos su uklesane ptice- pelikani, rode, ponekad s glavom gazele, grifoni, harpije.(*ibid;* 28)

U kršćanstvu, kršćanskoj ikonografiji, ptice označavaju ono uzvišeno, a bijeli golub simbolizira i Duha Svetoga.

Ptice su analogne duši, te duhovnim, višim stanjima. Ptice simboliziraju dušu, nebeski svijet, duhovno stanje, više stanje, gotovo u svim predajama. Da bismo razumjeli takav način viđenja ptice, takvu simboliku, moramo se uživjeti u analogno mišljenje. Prikaz ptice otvara cijeli Univerzum nebeskog svijeta, ili jednostavnije rečeno, zatvoren je u njezinom tijelu. I taj Univerzum u obliku skulpture, u ovom slučaju ptice, će naše oko otvoriti. I svojim duhom pronalazimo ono što je oku, na prvi pogled skriveno, glasnika bogova, do Božjeg duha koji

lebdi nad prvotnim vodama, do duhovnog obnavljanja, Kristova uspeća, ali i do Antikrista, Sotone koji lovi duše.(Damjanov, 2008 prema Leko, 2017)

„Pelikan pretvara olovo u zlato, simbolizira Kristovu žrtvu i uskrsnuće, jer svojim mesom i krvlju hrani svoje mlade, ali ukazuje i na njegovu dvostruku prirodu, jer poput njega živi i na zemlji i u zraku.

Grifon je osobiti spoj zemaljskog lava i nebeskog orla i kao takav, simbolizira poput pelikana Kristovu dvostruku prirodu- nebesku i zemaljsku, nebesku i zemaljsku energiju, ali i nemilosrdnost demona i Sotone.

Rode su simboli besmrtnosti ili barem dugovječnosti i tako tamane zmije, simbole zla i označavaju Krista. Odlaze, ali se i vraćaju svakog proljeća i tako mogu biti znakovi uskrsnuća. Ipak i one imaju i svoje oprečno značenje- u Bibliji su opisane kao odvratne.“ (Damjanov, 2008:33)

Harpije su ptičja tijela s dugokosim rogatim ženskim glavama i zmijama koje izlaze, vijugaju iz njihovih usta. One hvataju muškarce, djecu, odnosno duše. Harpije su jednoznačno zle, zli duhovi, goropadne, mračne, grabljivice brza leta, simboli poročnih strasti i žudnje, te muke dušogrižja, prvotna, prvotna oličenja božice smrti, za razliku od ostalih nemani i čudovišta koji su višeznačni.(*ibid;* 33)

Uvriježeno je mišljenje za magarca da je simbol gluposti, lijenosti, mračnih sotonskih sklonosti, simbol nagonskog i osjetilnog, ali i poniznosti, smjernosti, plemenite miroljubivosti, strpljenja, čak mudrosti, osobito magarica, što znači da mu je simbolika višeznačna.(*ibid;*41)

Po Mateju ,magarac je u prizoru Rođenja, zloćudan poganin uz Isusove jaslice, a prema sv. Jeronimu Bileamova magarica je mudra, jer vidi Božjeg glasnika.

Tako prikaz magaraca, na kojem jaši Marija, Bijeg iz Egipta, predstavlja poniznost i strpljivost, dok u sceni, Kristovo rođenje, magarac može simbolizirati i nazočnost poganskog svijeta,a o sceni, Ulazak u Jeruzalem,postoje dvije interpretacije : „ Da je riječ o nadvladavanju nagonskog, osjetilnog, sotonskog, nižeg, a druga, o bijelom magarcu kao simbolu nevinosti.“(Damjanov, 2008:41)

SLIKA 13: Peter Paul Rubens, Bijeg iz Egipta, ulje na panelu, 40,5x53, 1614.

Iz dosadašnjih primjera vidimo da je životinjski motiv vrlo čest u religijama, te isto tako na raznim vjerskim objektima, vizualnim prikazima i hramovima. U svrhu lakšega shvaćanja svoje, ljudske prirode, odnosno životinjski dio svoje prirode, nagon, i u kršćanstvu su neki sveci prikazani u obliku životinje, dok hindusi koriste prikazivanje raznih božanstava u poluživotinjskom obliku.

Prikazivanje raznih božanstava u životinjskom ili poluživotinjskom obliku nazivamo teriomorfizam.

Životinje u srednjovjekovnim bestijarijima u prenesenom značenju služile su kao posrednici u vjerskim alegorijama i kao upute za moralno postupanje čovjeka u svakodnevnom životu.

Isto tako kroz umjetnička djela velikih majstora vidimo raskoš duhovnog, te isto tako i ovozemaljskoga, a ujedno i skromnost, življenja i postojanja,a koja je vrlo živo prikazana kroz majstorstvo Petera Paula Rubensa, tako divnim i živopisnim bojama te unošenjem svjetla, do gotovo božanske uzvišenosti, i tame u jednoj slici postiže svu ljepotu doživljaja umjetničkoga djela u kojima su životinje zastupljene kao bitnost postojanja u čovjekovom životu, kako duhovnom tako i svakodnevnom.

6. OD DJETINJSTVA DO UMJETNOSTI

Prema Vlaisavljević (2017) u 19.stoljeću kad dolazi do afirmacije građanskog sloja i vrijednostima koje isti poštuje te kao posljedica rada i privređivanja sigurnost se pronalazi u udobnosti obiteljskog doma. Da bi osjećaj postao taktilan, ili da bolje kažem, da bi se materijalizirao; ljudi opremaju svoje stanove vrlo luksuznim predmetima. O tomu najbolje i najvjernije svjedoči umjetnost bidermajera, a koja je tipična za srednjoeuropski prostor čijem perifernom dijelu pripada i Hrvatska, no u Hrvatskoj je građanski sloj nešto skromniji te svoje domove ukrašava u skladu sa svojim mogućnostima, ali nekolicina će ipak uresiti svoj dom slikama nabavljenima u inozemstvu ili kod stranih slikara koji djeluju na području Hrvatske. Tako će svoje domove ukrasiti i djelima animalističke tematike. S obzirom na bliskost animalističke tematike i u skladu sa poimanjem funkcije određenih životinja u njihovom društvu česte su scene lova ili idila, ali i portreti sa životinjama, najčešće psom. Uz portrete najčešći motiv ovoga razdoblja jest pejzaž. Jedan od najpoznatiji osječkih pejzažista toga vremena je Hugo Conrad Hotzendorf. Njegovi pejzaži ukazuju na njegovu potrebu za sagledavanjem i prikazivanjem stvarnosti te je naslikao nekoliko scena s lovačkim psom sa srnama i konjima u trku, pokazujući zanimanje za dinamikom i pokretima životinja. Tako su najčešći motivi, prvog našeg animalista, Nikole Mašića, različite vrste peradi, rjeđe konji, te pokoje prase, bik, magarac, ovce ili pas, brojne studije životinja, a kojima prikazuje seosku idilu, životinje u njihovom prirodnom okolišu. Njegova najpoznatija slika je *„ Guščarica na Savi“*. Nekoliko vrlo zanimljivih slika životinja nalazi se i u nevelikom slikarskom opusu Ise Kršnjavog, prikazi pasa, mačaka,studije glave ovna, no njegov najdraži model ipak je pas, elegantna doga Fingal, koju prikazuje s puno naklonosti. Dojmljivi su portretirani pokreti pasa i konja, animalističkog kipara Branislava Deškovića, njegovi skulpturalni prikazi životinja govore o njihovom prijateljskom odnosu, te njegovom dirnutošću i osjećajnosti spram životinje.

Kratak pogled na animalizam u slikarstvu i kiparstvu 19.stoljeća govori nam da su umjetnici ti koji su velikog senzibiliteta i svjesnosti spram prirode te velike savjesnosti o vlastitom djelovanju unutar društva koje prijeti samouništenjem te time provocira i današnje umjetnike na bavljenje temom animalizma, bilo da joj pristupaju ironično kritički ili duhovito ironično, meditativno nježno ili fantazmagorično sirovo. No, da bismo shvatili potrebu prikaza psihičkog stanja odrasloga čovjeka kroz upotrebu životinjskih motiva, moramo prije svega naučiti i znati analizirati crteže životinja kod djece od najranije dobi pa sve do svršetka osnovne škole.

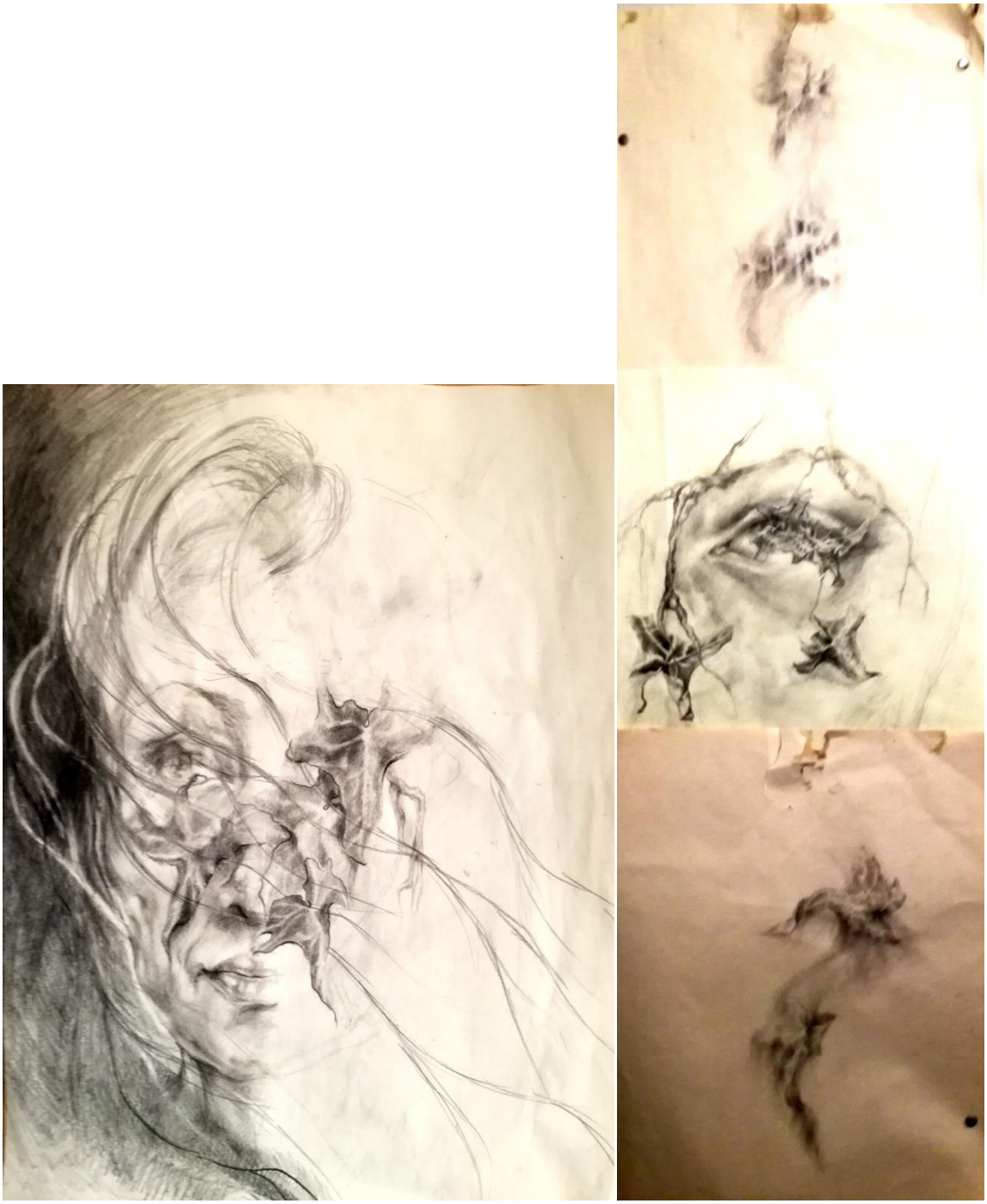
6. 1. Životinja kao tema kod djece u dobi od treće godine do osnovne škole

„Mišljenje počiva na likovima, a likovi sadrže misao. Stoga, vizualne umjetnosti su pravo mjesto za mišljenje.“ Možda će se činiti prekomjerno jednostranim ako se umjetnost promatra kao forma vizualnog mišljenja. Umjetnost ispunjava druge zadatke, koji se često smatraju kao najvažniji. Ona stvara ljepotu, savršenstvo, sklad, red. Ona čini vidljivim stvari koje su nevidljive, ili nepristupačne ili su pak, rođene od mašte.“(Arnheim, 1985:208)

Počivanje slike u mašti neopipljivo je ovome svijetu, stoga ostaje skrivena dokle god kroz crtež ne izjasnimo tu misao, to skriveno, taj osjećaj, tu emociju.

„Paul Klee piše u svom dnevniku: „ Stvaram da ne bih plakao; to je prvi i posljednji razlog“, očigledno je da su Kleeovi crteži i slike mogli da posluže tako velikom umjetniku i mudrom čovjeku kao zamjena za plakanje samo time što su mu razjasnili što to u ovom životu ima da se oplakuje i kako sa tim stanjem stvari i usprkos tome može da se živi.“ (Arnheim, 1985:208)

U praktičnom djelu diplomskog rada bavim se crtanjem olovkom, no crtež mi posljednjih godina kao Kleeu pomaže da prikrijem tugu u fizičkom smislu te kroz olovku često progovaram o svojim emotivnim stanjima. Kroz moje crteže se proteže čežnja i žalost za prošlošću. Za svime onim što je otišlo u nepovrat, a to je i više nego vidljivo u sljedećem radu, koje je za razliku od crteža djece, o kojima pišem u ovom diplomskom radu, puno kompleksniji, a kojemu kao takvome često robujem, ne želeći crtež, kao ni dušu, lišiti ijednoga detalja.

SLIKA 14: Crtež, olovka na papiru, detalj iz diplomskog rada Corpus, Senka Banjac

„Ako želimo da pratimo vizualno mišljenje u likovnim prikazivanjima, moramo da potražimo dobro strukturirane oblike i odnose koji karakteriziraju pojmove i njihove primjene. Oni se mogu naći u ranim fazama duhovnog razvitka, na primjer u dječjim crtežima.“ (Arnheim,208-209.)

To se događa zbog toga što se dječji um koristi jednostavnim formama, izuzimajući sve ostale detalje predmeta koji prikazuju. Dijete još nije isprobalo crtati dobro građene forme ili ih još ne u potpunosti razvijena motorika u tome onemogućava, da je tomu tako vidimo jer u svojim crtežima često daju samo grubo približne oblike i prostorne odnose koje namjeravaju da prikažu. Djeca, također, vole naprezati i vježbati mišiće,nekad ritmički, a nekad divlje. Vole vidjeti da se na praznom papiru, gdje nema ničega, nešto pojavljuje, pogotovo ako su u pitanju jake boje ili uskomešani oblici jer ona im uzbuđuju čula.(*ibid;* 208-209)

Crtež konjanika, Arnheim (1985) objašnjava, koji je nacrtala djevojčica od tri godine i devet mjeseci prikazuje konja kao veliki oval dok vodoravnom linijom prikazuje sedlo. Konj je apstrahiran do krajnjih granica prepoznatljivosti, kao nešto što služi za jahanje, a čovjek isto tako, a osnovnom linijom prikazuje sedlo, koje je isto tako apstraktan,ali potpuno vizualan oslonac.

„Ono što je dijete stavilo na papir, dakle, sastoji se od vizualnih pojmova koji proističu iz neposrednog iskustva, ali pri tom apstraktno oslikavaju predmet pomoću značajnih svojstava oblika, odnosa i funkcije. Linije koje je dijete pronašlo srodnije su čistim oblicima općih vizualnih pojmova nego prirodnom izgledu konja i jahača“.(Arnheim, 1985:209)

Djetetov crtež je gotovo apstraktan, sveden na osnovne likovne oblike, rasterećen stvarnog prikaza konja, njegove stvarne fizionomije. Stoga prema crtežu vidimo da djetetu nije bitan stvaran fizički izgled konja. Ono na crtežu prikazuje primarnu funkciju konja u njegovu crtežu, nacrtan je da prikaže čovjeka koji ga jaše.(*ibid;*209) Istraživanje koje sam provela u cilju boljega shvaćanja metodike likovne kulture i same teorije o dječjem crtežu, u ovom slučaju shvaćanja zadatka pa i samog prikaza istog u djeteta od tri godine i šest mjeseci, govori i potvrđuje samu teoriju metodike likovne kulture, no samo iskustvo komunikacije i rada s djetetom je mnogo dublji no što to mogu opisati. Sami zanos pri izvođenju likovnog rada, oduševljenje bojama, pa i samom tehnikom-akvarel-djevojčica je jednostavno rečeno ozarila i moje lice osmijehom. Samim tim što dijete zadatak nije shvatila kao takvim, već je zbog same igre pristupila istom, a ni sam rezultat ispunjavanja zadatka nije izostao. Čak štoviše s velikom maštovitošću i mnoštvom likovnih elemenata djevojčica je ispunila cijeli papir veličine A3 formata u samo 40 minuta, no ni tu nije bio kraj igri, već na svoju volju traži dodatno još dva papira iste veličine te ih ispunjava linijama različitih boja objašnjavajući da slika zalazak sunca, u velikoj radosti i zanosu samoga istraživanja boja.

Šestogodišnje dijete prikazuje niz različitih predmeta uz primjenu jednog vizualnog pojma, koji dovoljno liče jednom općem pojmu. Ovo podvođenje pod jedan opći pojam stvara zajedničku kategoriju za različite predmete uspostavljajući nešto malo reda u obliku formi stvarnoga svijeta. Konkretno, u crtežu jedne šestogodišnje djevojčice za dan sv. Valentina , djevojčica koristi motiv,oblik srca u prikazu nosa, broševa,večernje haljine, ruke, krila, ukrase na kruni itd. (Arnheim, 1985:210) Šestogodišnja djevojčica koja je u mom istraživanju imala zadatak nacrtati životinju prema vlastitome odabiru, nije naslikala samo životinju, u ovome slučaju, već se na samom likovnom radu pojavljuje mnoštvo elemenata sa svojom funkcijom, kako u prirodi, tako i na samom njenom radu,tako likovni rad sadrži i kućicu za zeca, te cvijet, travu, sunce, nebo, odnosno sam zalazak sunca, sto upućuje na veliku djevojčicinu maštovitost i visoku razinu zapažanja svijeta oko sebe te shvaćanja funkcije istog u velikoj mjeri, s izrazitom talentiranošću u prikazivanju istog u svome likovnom radu.

Dijete od osam godina prikazuje prodavača balona, lišavajući sam crtež suvišnih detalja u samoj kompoziciji crteža. Čovjek je postavljen u sredinu čineći središnju osovinu jednog simetričnog rasporeda te se postiže simetrija između lijeve i desne strane. Konci (linije) balona se radijalno šire iz šaka, a sami baloni su kružno poredani oko središnje figure. Tako je dijete razmišljajući pronašlo rješenje jednostavnog prikaza prizora koji je inače, u stvarnosti, zbunjujuć.(Arnheim, 1985:211)

6. 2. Basna kao poticaj mašti kod djece školske dobi

U razumijevanju dječjeg doživljaja i poimanja životinjskoga svijeta su od velike pomoći i basne.

Prema Miroslavu Krleži riječ basna dolazi od izvedenice bajati, pri čemu je najprije značila: govor, riječ, fabula itd. Glagol bajati, znači lijepo pričati, plesti priču oko nečega netočnog u svrhu obmane.

Basna je jednostavna, kratka i sažeta književna vrsta (Čubelić, 1980 prema Rota Marzi, 2018), te je odlikuju elementi epske strukture kao što su likovi, događaji i fabula (Rosandić, 2005 prema Rota Marzi, 2018) s jednostavnim zapletom, dijalogom, a u razvoj događaja su uključena dva ili tri lika, koja su najčešće životinje s tipičnim ljudskim osobinama (moralne, karakterne, društvene) kao i njihove postupke, mane i vrline.

Basna se zasniva na alegoriji koja na metaforički način mijenja značenje priče u svrhu shvaćanja pravog, dubljeg smisla teksta. (Hranjec, 2009 prema Rota Marzi, 2018)

Basna je izmišljena priča radi isticanja morala, odnosno pouke. Pouka se ne nalazi uvijek na istome mjestu, već se javlja na početku ili na samome kraju priče, vrlo sažeto ili opširnije.(Crnković-Težak, 2002 prema Rota Marzi, 2018)

Podrijetlo i razvoj basne u svijetu povijest književnosti nije ni približno mogla odrediti, jedino što se može reci jest da ona potječe iz pradavnih vremena (Lagumdžija, 2000 prema Rota Marzi, 2018), no kao najstariji i svima nam najpoznatiji basnopisac je Grk Ezop. Mnogi ga nazivaju tvorcem i ocem basne koji je prema legendi živio u 6.stoljeću prije Krista te je njegovo ime sinonim za tu književnu vrstu. No Ezop j e prema nekim pretpostavkama bio nepismen te svoje basne nije zapisivao već pripovijedao, a izvorni oblik ezopovskih basni nije sadržavao jasno izraženu pouku, već ih je čitatelj morao sam odgonetnuti iz sadržaja basne. Zanimljivo je i to sto je zbirku od 140 basni napisao rimski rob Fedro, podrijetlom iz makedonije, te je istu zbirku nazvao „Ezopove basne“, sam naziv je označavao vrstu, ali ne i autorstvo. Na europski prostor basna je dospjela putem zbornika Demetrija Faleranina iz 4.stoljeća prije Krista. (Zima,2001 prema Rota Marzi, 2018)

Tkivo basne se u srednjem vijeku dosta promijenilo jer je u samu basnu dodana pouka.

Prema Brešiću postoje tekstovi koji nikad ne zastarijevaju, a među njima su basne.(Brešić, 1984 prema Rota Marzi, 2018)

Basna spada u književne vrste koje su se najmanje mijenjale kroz stoljeća, motivi su uvijek isti samo je stupanj njihove prerade u manjoj ili većoj vrijednosti, ovisno o prilagodbi vremenu i društvu u kojem je pisac živio te o njegovoj umjetničkoj obradi.(Crnković, 1984 prema Rota Marzi, 2018)

Basnu odlikuje jednostavnost priče, kratka radnja te vrijeme i prostor koji su uglavnom nepoznati. (Brešić, 2014 prema Rota Marzi, 2018), basna se bitno razlikuje od bajke po svojim stvarnim predodžbama, dok su u bajkama one apstraktnoga karaktera. Basne se zbog svoje kratkoće čine jednostavnima no one su baš suprotno jednostavnosti vrlo su složene jer se u kratkoj fabuli, koja se sastoji od relativno malo riječi iznosi pouka, a koja može biti izrečena na kraju ili na samom početku basne, kao uvod te katkada niti nije iskazana riječima nego se može iščitati iz price.(Težak, 1997 prema Rota Marzi, 2018)

Basne su građene na dijalogu, bez suvišnih opisa likova i situacija te se i radnja gradi na kratkoći i jasnoći omogućujući na takav način čitatelju da na osnovu najnužnijih podataka zamišlja i izgrađuje likove svojom maštom. Zanimljivost basne također leži i u satiričnosti te

prožimanje fabule humorom, prikazujući ljudsko ponašanje, ismijavajući ljudske nedostatke i mane te pojave u društvu, stoga basne nerijetko nose i naziv „ mala komedija“. Pouka je bitan element basne, a jezik basne je jednostavan i razumljiv. U njoj se najčešće prikazuje jedan događaj ili situacija i nije joj cilj niti namjera prikazivanje složenih zbivanja i radnji, važnost se pridaje u prikazivanju ljudskih karaktera kroz kratku fabulu. Basna se ne zasniva na fizičkom opisu likova već na misaonom obliku likova te su građene na principu ogledala uočavajući mane i pogrešne postupke u drugih. Može biti pisana u stihovima ili prozi.

Basna je kompozicijski sastavljena od dva dijela, a to su: fabula (neki događaj) u kojem se najčešće pojavljuju životinje i moral (pouka koja se iščitava ili proizlazi iz basne, može biti na početku ili na kraju basne,a izriče ju lik u fabuli, vano ja da pouka ne bude nametljivo iskazana.(Crnković, 1984 prema Rota Marzi, 2018)

Najbitnije obilježje basne jest uprizorenje općeljudskih karakteristika, ponašanje ili odnos među ljudima i da se ti odnosi, karakteristike i ponašanja označe kao pozitivni ili negativni.(Zima, 2001 prema Rota Marzi, 2018)

Basna je često pesimistična jer se u nekima od njih pokazuje da je borba protiv zla nemoguća i da zlo često pobjeđuje nad dobrim.

Likovi u basnama su većinom životinje koje su dinamične i stalno u nekoj akciji poprimajući ljudske osobine i predstavljajući različite karaktere i tipove ljudi. Osobine koje se najčešće spominju su npr. lav koji je hrabri vladar, zec je plašljiv i naivan, mrav marljiv, lisica je mudra i lukava, vuk je proždrljiv itd. Tako s jedne strane likove možemo okarakterizirat kao lijene, lukave, zle, glupe, prepredene dok s druge strane se istima suprotstavljaju pametni, sposobni, dobri, pošteni i marljivi likovi. U takvoj se basni u formi dijaloga razvija sukob u kojemu pobjeđuje jači, a slabiji uvijek gubi te iz tog razloga do tragičnosti koju niti humor ne može ublažiti.(Brešić, 2014 prema Rota Marzi, 2018)

Jedna od meni najljepših basni je basna o sjenici i lastavici

Jednoga dana u šumi je izbio požar i sve su se životinjice uplašile i razbježale. Vidjevši to sjenica je u kljun uzela kap ulja te istu kap pustila na vatru, kad je lastavica vidjela što je sjenica učinila, lastavica uze u svoj kljun kap vode te je ispusti na isto mjesto gdje je sjenica

ispustila kap ulja. Niti je kap ulja pojačala požar, niti je kap vode ugasila požar, ali vidjelo se tko kakvu dušu ima.

Basna ima moralnu i pedagošku stranu, u njoj se krije i filozofska, socijalna i kulturološka dimenzija i zbog toga je basna primjenjiva u svakodnevnom životu, u obitelji, odgojno-obrazovnim institucijama pa sve do akademskih rasprava, političkih i vjerskih propovjedi. I veliki govornici, lideri često koriste basne u svojim govorima.(Brešić, 2014 prema Rota Marzi, 2018)

Prema mnogim pedagozima basna ima veliku odgojno-obrazovnu vrijednost s obzirom na to da se dijete s njom susreće već i prije prvog razreda osnovne škole koja ga prati i kroz cijelo osnovnoškolsko obrazovanje dok se s druge strane postavlja pitanje da li je ona zbog svoje apstraktnosti primjerena djeci mlađe dobi, mogu li je djeca zbog toga shvatiti, ako je doživljavaju te na koji način je najbolje iskoristi njezin sadržaj. Razlozi (Lagumdžija2000 prema Rota Marzi) zbog kojih basna može poslužiti kao pedagoško sredstvo u radu s djecom su sljedeći: djeca zbog svoje dobi bolje prihvaćaju kratka književna djela, vole životinje jer one pobuđuju njihov interes, zbog toga jer je basna zanimljiva i dinamična, jezik basne je razumljiv i jednostavan, svaka basna u sebi nosi neku poruku, a tu se krije njezina odgojna vrijednost, te isti zaključuje da ako basnu znamo na najbolji način upotrijebiti, da bude korisna djetetu i učini je bliskom njegovom doživljavanju, basna može imati veliku odgojnu ulogu u životu djeteta, bez obzira sto basne nisu primarno stvarane za djecu, one se mogu koristiti u različite odgojno-obrazovne svrhe.

Zbog utvrđene odgojne vrijednosti i poučavateljskog duha u diplomskom radu iznosim istraživanje, a koje sam provela s djecom u dobi od treće godine do dvanaeste godine.

7. ISTRAŽIVANJE

Istraživanje dječjeg crteža počela sam provoditi 15.8.2020. u Osijeku. S obzirom da je istraživanje provedeno u ljetnim mjesecima, a za vrijeme ljetnih praznika, isto je provedeno van škole i na različitim lokacijama. Djeca koja su sudjelovala u istraživanju su starosti od tri do dvanaest godina, a u istom je sudjelovalo četvero djece. Materijal neophodan za istraživanje je prethodno pripremljen, te se sastoji od unaprijed osmišljenih pitanja na temu Vjeronauk, a koja su popraćena i primjerenim tekstom Poslanice od Izaije koja je poslužila i kao uvod u zadatak, te dvije basne, Ezopove „Vuk i janje“ i narodne „Sjenica i lastavica“, a koje su pripremljene za djecu od šestog do osmog razreda, te jedne Ezopove basne pod nazivom „Lisica i Roda“ za djecu manjega uzrasta. Naziv samog zadataka jest „Nacrtaj životinjsko biće po zamišljanju“. Samo istraživanje je individualnog karaktera, sa svakim djetetom sam individualno obavila informativni razgovor te ga isto tako uvela u zadatak, a za izvođenje samog zadatka niti jedno dijete nije bilo vremenski ograničeno, tako da sam imala kompletan uvid u izvođenje svakog crteža od samog početka do kraja izvođenja crteža svakog djeteta.

Materijal koji sam koristila prilikom istraživanja:

Pitanja vezana uz nastavu Vjeronauka

1. Ideš li na vjeronauk?

2. Čitate li na satu vjeronauka Biblijske priče?

3. Razgovarate li s vjeroučiteljem o Biblijskim pričama?

4. Sjećaš li se neke Biblijske priče u kojoj se spominju životinje i u kojem smislu su spomenute?

5. Crtate li na vjeronauku, ako da koje motive?

6. Što najčešće crtate na satu vjeronauka?

Poslanica od Izaije:

„ Vuk će prebivati s janjetom, ris ležati s kozlićem, tele i lavić zajedno će pasti, a djetešce će njih voditi. Krava i medvjedica zajedno će pasti, a mladunčad njihova skupa će ležati, lav će jesti slamu k'o govedo. Nad rupom gujinom igrat će se dojenče, sisanče će ruku zavlačiti u leglo zmijino.

Ezopova basna

Vuk i janje

Vuk je ugledao janje pokraj rijeke i poželio ga je pojesti. Lukavo mu je prišao i stao poviše janjeta. Okrivljavao ga je da mu muti vodu jer je naniže i da vuk stoga ne može piti. Na to janje odgovori da svojim malenim usnama samo dodiruje vodu te da je nemoguće da je muti. Vuk je na to, vidjevši da ga nije uspio nadmudriti, rekao janjetu da se ono prošle godine njemu i njegovu ocu podrugivalo. Janje mu je uzvratilo da prošle godine i nije bilo živo. Vuk je potom rekao: „Iako za sve imaš spremnu ispriku, ipak ću te pojesti“

Kad imamo posla sa zlim ljudima, bez obzira na najbolju obranu i opravdanja, male su nade za uspjeh.

Narodna basna

Sjenica i lastavica

Jednoga dana u šumi je izbio požar i sve su se životinje uplašile. Vidjevši to, sjenica uze u kljun kap ulja, preleti preko šume i spusti tu kap na požar. Na to lastavica uze u kljun kap vode, te preleti preko šume i ispusti kap vode na požar. Niti je kap ulja pojačala požar, niti je kap vode ugasila požar, ali vidjelo se tko je kakav u dusi.

Lisica i roda

Pošto su lisica i roda nekako postale prijateljice, lisica je pozvala rodu u goste. Kada je roda došla, lija joj servira slatku kašu razmazanu po plitkom tanjuru. Lija je svoj tanjur polizala, ali

roda zbog svog dugog i špicastog kljuna nije mogla ništa i ostala je gladna. Roda, uvidjevši da ne može jesti iz tanjura, pravila se kao da nije opazila tu lijinu ružnu šalu, pa je zamoli da i ona dođe njoj što prije na gozbu, gdje će je gospodski podvoriti. Lija je mislila da se roda želi osvetiti, pa nije htjela prihvatiti poziv. No roda ne htjede odustati i lisica napokon obeća. Lisica je stigla u vrijeme kada su dogovorile večeru, a roda je poslužila lijepe, okrugle kuhane krumpire u visokim ćupovima sa uskim grlićem. Roda je lako mogla uzeti hranu svojim dugim kljunom, izvlačila je komadić po komadić, a sve što je lisica mogla učiniti, bilo je da hoda oko ćupa i liže ga izvana. „Ugledaj se na mene kumo, poviče roda, pa jedi kao kod svoje kuće!“ no jedino što je lisica mogla…i dalje je bilo samo kruženje oko ćupa i mrzovoljno gledanje kako roda jede. Na mrštenje lisice roda joj kaže: „Nemoj se ljutiti prijateljice! Ja se po tebi ravnam, pa te častim kako si ti mene počastila“

Ne čini drugome ono što ne želiš da tebi čine.

Kako sam individualno pristupila svakom djetetu od samog početka istraživanja, tako istom pristupam i u daljnjem, pismenom dijelu istraživanja.

Bilješke studije istraživanja neposredno nakon razgovora s prvom djevojčicom u dobi od 12 godina i nakon izvedenog cijelog rada.

15.8.2020.godine

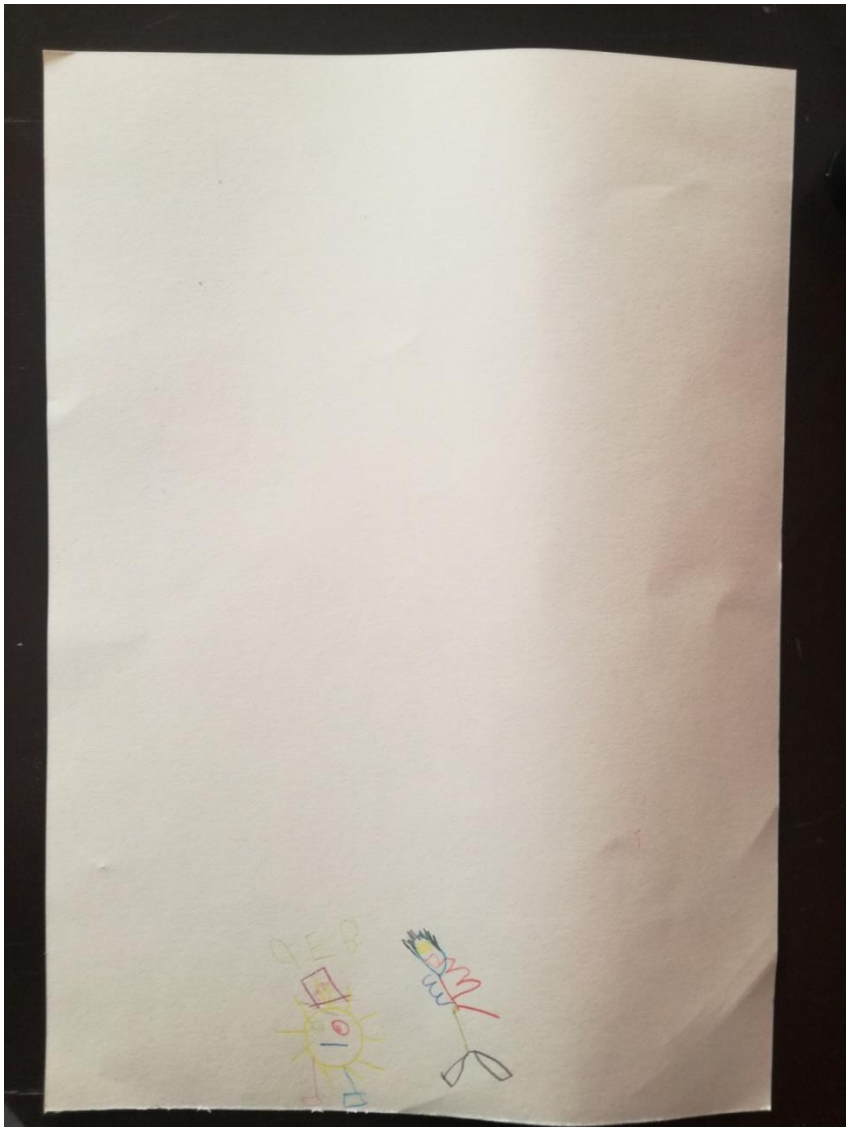
Uvod u zadatak kojemu je prethodio kratak informativno-individualni razgovor o Vjeronauku kao predmetu s prethodno osmišljenim pitanjima, a na koje djevojčica nerado i stidljivo, te isto tako jako tihim tonom glasa odgovara vrlo kratkim rečenicama. Na pitanje što najčešće crtate na Vjeronauku, djevojčica odgovara da rijetko crtaju, a da su jednom kao zadatak imali nacrtati vrata Raja. Mene je osobno taj njezin odgovor ostavio nekoliko sekundi u šoku, a tom dojmu ne mogu se ni sada oteti. Postavljam pitanje kako sebi, tako i onomu tko bude čitao moje istraživanje, kakva to nepromišljena osoba, kojoj je povjeren zadatak odgoja djece u školi, može tako, ponavljam, nepromišljeno, dati djeci zadatak da promišljaju o temi vrata Raja? Jer kao zrela i odgovorna osoba ne mogu a da ne reagiram s pitanjem, shvaća li ta osoba da promišljanje o vratima raja poteže i ono prvotno promišljanje o odlasku s ovoga svijeta? A tema je od strane Vjeroučitelja bila zadana 12-godišnjoj djeci?! Mislim da promišljanje o

životu i smrti je preteška i neprimjerena tema za jedno dvanaestogodišnje dijete. A promišljanje o vratima Raja zahtjeva promišljanje takvoga karaktera. Nakon razgovora sam djevojčici pročitala poslanicu od Izaije, također prethodno pripremljenu kao motivaciju i uvod u zadatak, iz razloga što se u toj poslanice pojavljuju mnoge životinje, te sam joj istu objasnila. Potom sam joj pročitala dvije basne Vuk i janje i Sjenica i lastavica, a kojima je prethodio kratak uvod u termin basna, a na pitanje da li se dosada susrela s basnama odgovara pozitivno te navodi najdražu basnu pod nazivom Roda i lisica. Na najavljeni zadatak „ nacrtaj izmišljeno životinjsko biće“ djevojčica ima suzdržanu reakciju te na isti način pristupa crtanju. Vremenski nije bila ograničena u izvođenju rada, te je djevojčica isti nacrtala u sat vremena, koristeći drvene bojice, na formatu papira 3A. Nakon završetka crtanja djevojčica odgovara na sljedeća pitanja. „ da li te je inspirirala basna ili poslanica od Izaije ili nešto treće“?. Djevojčica odgovara da ju je inspirirala priča „Ružno pače“, no da je ono na crtežu sretno jer je izraslo u labuda, što je i vidljivo na njezinom crtežu.

SLIKA 15: Crtež „ Ružno pače“ dvanaestogodišnje djevojčice drvenim bojama

Crtež, „Ružno pače“, dvanaestogodišnje djevojčice izveden je na bijelom papiru formata A3,a sam papir i crtež na njemu postavljeni su vertikalno. Sam crtež je svojom visinom i širinom dobro smješten u format, no labud je ipak malo povučen, odnosno, nacrtan tako da teži donjem dijelu papira te na takav način sugerira zemlju, tlo, ono na čemu labud stoji. Djevojčici je ponuđeno više tehnika kao što su vodene boje, flomasteri i drvene boje i olovke. Crtež je izveden u crtaćoj tehnici drvenim bojama. Djevojčica postavlja crtež „Ružno pače“ olovkom. U postavljanju crteža koristi se samo obrisnom linijom, po toku linija je zatvorena, a ista je gotovo na svakom dijelu crteža zakrivljena, vrlo svijetlog traga, po karakteru mjestimično jedva vidljiva i vrlo tanka, prekinuta samo na dijelovima gdje, samim crtežom, prikazuje druge dijelove tijela no i dalje se linije dodiruju, stvarajući i zatvarajući jedan cjeloviti oblik, broj 2. Samo tijelo se sastoji od sedam glavnih dijelova, uključujući i dvije noge životinje, a sama životinja prikazana je iz profila. Prve dvije zanimljivosti, detalja, na djevojčicinom crtežu, a koje sam primijetila pri samom izvođenju rada jest pokret jedne noge labuda, a koja u odnosu na drugu nogu tvori višekračni trokut, druga zanimljivost jest uzdignuto perje na glavi labuda, a koje potencira njegovu ljepotu u cjelovitosti, kao i sam oblik oka. Sam vrat blagom zaobljenošću linije tvori slovo S, nastavljajući isti oblik i samim položajem glave labuda. Sam kljun tvore samo dvije linije, donja ravna i puna u dijagonalnom položaju, u odnosu na ostatak crteža i prazninu papira, a koju prati gornja linija koja je blago valovita (zaobljena) i neisprekidana. Sam trup labuda, s lijeva na desno, počinje zaobljenom, polukružnom punom linijom, a završava u jednoj točki, a koje je prikazano u izduženom vodoravnom položaju. Zanimljivi su i detalji kao što je jedna strana nosnice,a koja je ispunjena crvenom bojom te dva detalja oko oka, ispod i iznad oka, koji prikazuju gornji i donji kapak oka, a koji su obojani žutom, toplom bojom, dok je samo oko plave boje. Zatim slijede detalji na vratu i krilu labuda, koji su organičkog oblika te se pojavljuju ritmički i gotovo simetrično, kako na vratu, tako i na krilu ptice, a koji su u funkciji prikazivanja perja labuda, obojani žutom bojom na vratu i zelenom na krilu ptice. Promotrimo li samo boje, ptica je u tom slučaju građena od pet dijelova, a na samom, cjelovitom crtežu dominiraju hladne boje, plava i ljubičasta, dok se topla žuta boja pojavljuje manjim dijelom na vratu i većim dijelom na krilu ptice. Zelena boja na krilu je u funkciji ukrasa, vjerojatno ne zbiljnosti, kao što je perje. Samo izvođenje crteža trajalo je sat vremena, stoga mogu zaključiti da je crtež nastao u tako kratkom vremenu, prikazan s puno zanimljivih detalja, svojstveno nadarenom djetetu, u ovom slučaju, dvanaestogodišnjoj djevojčici iz Vukovara.

SLIKA 16: Crtež „ Sunce sa šeširom i čovjek s krilima“ šestogodišnjeg dječaka drvenim bojama

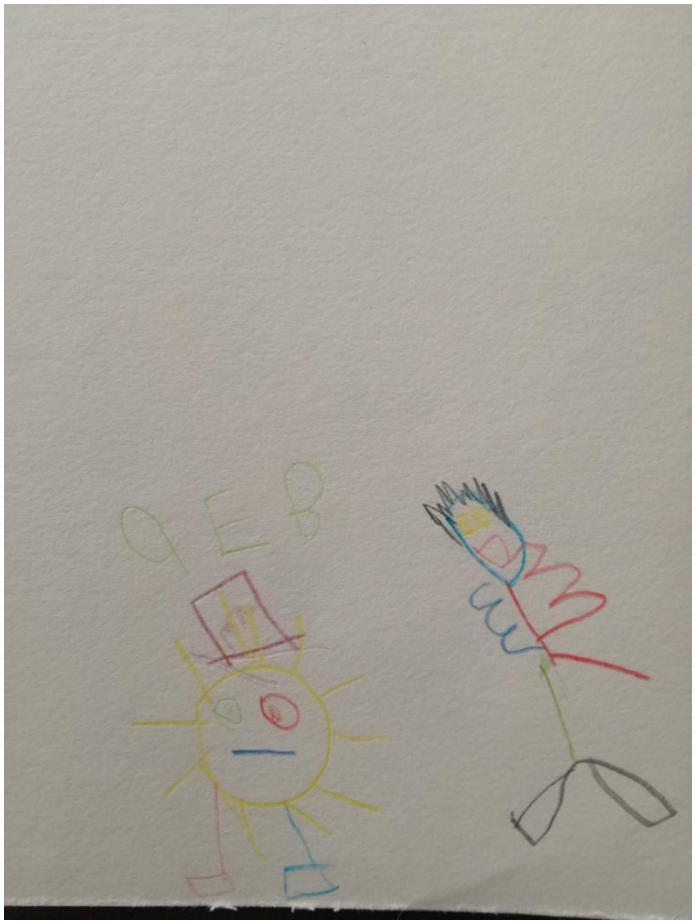
18.8.2020.

CRTEZ „ ČOVJEK S KRILIMA“

Šestogodišnji dječak, predškolske dobi

Dječaku sam odmah rekla koji će mu biti zadatak, na što dijete odmah reagira povratnom informacijom da ne zna crtati životinje, ali da zna nacrtati čovjeka. Nakon toga razgovor započinjem pitanjem da li zna kako izgleda roda, na što dječak odgovara pozitivno istovremeno opisujući izgled rode, nabrajajući njezine glavne karakteristike, dugi vrat, noge, kljun. Kao motivaciju pričam mu basnu „Roda i lisica“ na koju dječak reagira gestikulacijom

da mu se basna nije bila razumljiva, samim tim što nije imao koncentraciju pratiti radnju u basni, bez obzira sto sam je ispričala vrlo sažeto, uvidjevši da dijete nije zainteresirano za daljnji razgovor, uvodim ga u sami zadatak. Samo izvođenje crteža trajalo je 15-20 minuta, mada dijete nije bilo ograničeno vremenom. Tijekom izvođenja crteža održavam verbalnu komunikaciju s dječakom potičući ga i motivirajući pohvalama i idejama za daljnji rad, tijekom koje mi otkriva i pojašnjava pojedine detalje crteža sunca,a zatim i čovjeka i to pri samom izvođenju crteža, često unaprijed govori što će nacrtati. Prvo crta sunce ukazujući da su nacrtane oči moje oči, no prije očiju i usana crta zrake oko sunca dodajući mu na kraju noge i šešir. Boje izabire nasumično. Zatim crta čovjeka, konstatirajući da izgleda kao leptir s obzirom na izgled krila, a na moj upit da li čovjek ima, odnosno hoće li mu nacrtati oči?- odgovara da neće imati ni oči ni usta. Prije crtanja nogu objašnjava da ce imati hlače iste kao on, te to iskazuje bojom, koja je kao boja njegovih hlača i patike pojašnjava na isti način te ih crta iz jednoga poteza i jednu i drugu patiku crnom akromatskom bojom. Ponuđene tehnike su bile flomasteri, masne boje (pastele) i drvene boje. Za izvođenje rada dječak je izabrao drvene boje. Veličina papira je formata A3.

SLIKA 17: Detalj crteža „Sunce sa šeširom i čovjek s krilima“

Ono što je svojstveno cijelom crtežu na kojemu se nalaze „ Sunce sa šeširom“ i „Čovjek koji leti“ , a koji se nalaze na istom papiru A3 formata, jest da cjelokupan crtež, sa dvije figure, a koje su navedene, zauzima tek maleni prostor u odnosu na veličinu papira, smješten pri samom kraju papira, ali je ipak centriran u samu sredinu. Dok je „ Sunce sa šeširom potpuno „ prizemljeno“, „Čovjek s krilima“ je ipak u odnosu na sunce podignut u visinu, te tako imamo dojam da „ Čovjek s krilima „uistinu leti, a na čovjeka u lebdećem položaju (stanju), ukazuje kako položaj cijeloga tijela, tako i završni dio obiju nogu(patike), koje su nacrtane iz samo jednoga poteza, a koji je na cjelokupnom radu bio i posljednji, ukoliko ne uzmemo u obzir tri slova iznad samoga crteža, a koja se na prvi pogled pojavljuju gotovo bez razloga, a što kod ovoga dječaka nije slučaj jer dijete je imalo namjeru napisati svoje ime, koje čine četiri slova, od kojih je tri uspješno izveo, jako lijepim potezima drvenom bojom, a koji govore o lijepom rukopisu šestogodišnjega djeteta. Prvo slovo predstavlja slovo P, zatim E što je uspješno napisano, a kod zadnjeg slova, umjesto slova svoga imena piše pogrešno slovo te odustaje od daljnjeg pisanja svoga imena. Obratimo li pažnju na sam crtež „Čovjek s krilima“ nije uopće teško pri prvom pogledu primijetiti krila, od kojih je lijevo nacrtano hladnom plavom, a desno toplom crvenom bojom, a svako krilo zasebno nacrtano je iz jednog poteza zakrivljeno-vijugavim crtama, a sam torzo kao i noge do stopala (patika) nacrtani su iz tri linije, od kojih jedna (crvena desno) gubi funkciju u daljnjem radu i njegovom prikazivanju. Čovjekova usta koja prikazuju veliku radost dječak prikazuje blagim pritiskom crvene drvene boje na papir. Oči žute boje pogleda usmjerenog ka suncu, a cijelo lice zaokruženo plavom blago ovalnom opisnom linijom. Kosa je ovdje samo dodatak realnosti, onoga što i sam dječak zamjećuje na sebi kao kod drugih ljudi. Šestogodišnji dječak crtež započinje vrlo odlučno krugom, toplom žutom bojom, a kojim u samom početku sugerira početak nastanka crteža sunca, a koji nastaje iz jednog poteza njegovom lijevom rukom, zpočinjući liniju s lijeva na desno,zatim dodaje ravne pune, dosta kratke linije iste boje , imitirajući zrake sunca, a svaka zraka je isto nastala iz jednog poteza. Dodaje mu lijevo oko svjetlo-zelene boje te odmah i desno crvene boje, naglašavajući da su oči koje je nacrtao na suncu iste kao što su moje. Usta crta plavom ravnom linijom koja zauzima jednu polovinu praznine kruga, koju smjesta točno u sredinu, a kad bismo liniju pomaknuli, u mislima, ulijevo ili udesno do samoga ruba kružnice, dobili bismo polumjer. Sama usta kako svojim tokom i karakterom tako i samim odabirom hladne plave boje govori koliko u začetku crteža dječak nasumično uzima boje, te samom crtanju pristupa zaigrano. Nakon usana dodaje noge, a koje su prikazane iz profila, a cine ih dvije okomite crte, prva nastala (crvena) oštrom linijom, a druga (plava) drhtavom linijom nastalom iz jednog poteza, dok je crvena nacrtana iz dva

poteza, a koja cine ravna oštra linija i pri završetku noge (cipela ili stopalo?) kvadar isto nastao iz jednoga poteza. Na samom završetku dodaje kvadar u okomitom pa čak podosta dijagonalnom položaju smeđe (zemljane) boje iz dva poteza, na vrhu sunca, objašnjavajući da je to šešir. Prvi potez tog kvadra počinje s lijeva na desno, a čine ga lijeva, gornja i desna stranica, dok drugi potez, a koji je ujedno i zadnji, crta s desna na lijevo. Gledajući cijeli crtež dobivam dojam, a ujedno i poruku djeteta, a ja je iščitavam na sljedeći način: „ Ja sam razigrano i sretno dijete koje obasjava roditeljsko sunce, puno ljubavi i toplih zagrljaja!!!“

19.8.2020.

Šestogodišnja djevojčica iznimno sretna i komunikativna. Jako voli životinje, te na sam poticaj na razgovor o životinjama šalje pozitivnu povratnu informaciju o svojemu zanimanju u odnosu na životinje. S oduševljenjem reagira na mjesto gdje je uvodim, a gdje se nalaze životinje, uglavnom mačići. Postavljam pitanje da li želi crtati? Odgovara kroz osmjeh negativno jer se želi družiti sa mačićima. Na pitanje hoćemo li crtati mace s oduševljenjem odgovara pozitivno. U nastojanju da zadržim djevojčicino oduševljenje, ponudila sam joj vodene boje za izvođenje rada, na što djevojčica iznova reagira s oduševljenjem, te brzim koracima odlazi do radnog stola. Da bih dodatno potaknula njezinu maštu, postavljam pitanje da li je ikada bila u zoološkom vrtu, na što djevojčica odgovara potvrdno i navodi pauna kao najdražu životinju. Uzima olovku i crta zeca pritom govoreći da je kod svoje prijateljice vidjela bijelog zeca. U želji za razgovorom sa mnom, izgovara duge rečenice i to više njih uzastopno te dolazi do neartikuliranih riječi što je svojstveno djetetu predškolskoga uzrasta, te se vidi da je djevojčica jedno jako sretno dijete i da sa zanimanjem i oduševljenjem gleda na događaje i pojave koje ju okružuju.

SLIKA 18: Detalj crteža „Zec i kućica“

SLIKA 19: Crtež „Zec i kućica“ vodenim bojama, akvarel šestogodišnje djevojčice

„ Zec i kućica“

Šestogodišnja djevojčica crtež započinje olovkom crtajući lijevo uho zeca pritom govoreci da ce nacrtati zeca, u prvom redu njegove usi, a kojima dodaje i detalje unutrašnjosti uha, zatim iz gotovo jednoga poteza crta ostatak tijela zeca crtajući lijevu nogu dosta veću u odnosu na manju desnu. Slijedeće dodaje oči koje nalikuju na oči čovjeka dodajući detalj zjenica i trepavica. Crtajući njušku zeca odmah dodaje dva velika prednja zuba kao jednu od karakteristika samoga zeca u narativu. Nos zeca je vrlo mali, a prednje sape u simetrično-okomitom položaju kao i svi ostali dijelovi tijela zeca. Dodaje, odnosno,crta cvijet nešto udaljenije od samog zeca prikazujući latice u prvom i drugom planu njihovim odnosom veličina, na sto ukazuje prednjom najvećom laticom. Dodajekratku stapku cvijetu i dva lista na njoj. Zanimljivo je i to sto djevojčica crtež započinje s desna na lijevo sa zecom kao glavnim likom na crtežu. Sam zec i cvijet te zečeva kućica, koja nastaje naknadno bez prethodnog crteža olovkom, povučeni su prema donjoj strani papira, a koji je također u okomitom položaju. Dodaje i travu kao naglasak na prirodno stanište zeca, špicevima koji krase travu ukazuje na sam karakter travke u prirodi. Samom crtežu sunca pristupa vrlo nestrpljivo, bez obzira na njegovu punu veličinu, kao nečemu sto je tu prikazano u funkciji još jednoga neizostavnoga detalja prirode. Na pejzažu prevladavaju hladne boje, većinom plava i sekundarna zelena, zeca kao i sve ostale detalje na njemu prethodno nacrtane olovkom, boja smeđom bojom. Iznimno me zainteresiralo djevojčicino zapažanje boje neba pri zalasku sunca, sto i pojašnjava usmeno. Kao finalni detalj djevojčica dodaje, odnosno slika zečevu kućicu plavom bojom nedefiniranoga oblika. Nanosi boje su neravnomjerni sto i daje bogatstvo tehnici akvarel.

SLIKA 20: Crtež „Oblaci i ptice“ trogodišnje djevojčice vodenim bojama, akvarel

19.8.2020.

„Oblaci i ptice“

Trogodišnja djevojčica u pratnji majke na prvi verbalni kontakt reagira osmjehom. Na pitanje da li voli životinje sa osmjehom na licu i veselom gestikulacijom rukama opisuje mačku, a koju kao kućnog ljubimca ima kod bake. Uvodim je u prostoriju u kojoj se nalaze četiri mačića u starosti od tri mjeseca a na sto dijete reagira sa oduševljenjem, te uz moju i majčinu prisutnost ostvaruje nježan fizički kontakt sa mačićima. Navodim je na zelju crtanja životinje dužom verbalnom komunikacijom, te joj nudim vise tehnika za izvođenje rada među kojima su i drvene i vodene boje. S velikim zanimanjem za tehniku akvarel, izabire vodene boje za izvođenje svoga rad. Djevojčicu razgovorom navodim na prikaz životinje prema njezinom izboru, te joj ujedno i naglašavam zadatak. No djevojčica u zaigranome duhu počinje kistom birati boje prema svom afinitetu u odnosu na ljepotu boje. Tako u početku kistom u izabranoj boji povlaci samo vertikalne linije u odnosu na vodoravno položeni papir, a koje s vremenom bivaju veće obojane površine pretežno plave boje. S vremenom se na radu pojavljuju i mrlje smeđe boje, a koje u verbalnoj komunikaciji djevojčica ne osjeća potrebu objašnjavati, već zaigrano nastavlja igru bojama. Tu se pojavljuje i cik-cak, odnosno vise valovita , linija vidljivo crvene boje, pri dnu likovnog rada. U jednome trenutku djevojčica traži majčinu pomoć pri izvođenju oblaka od kojih su dva plave, a jedan narančaste boje s vidljivo opisnom linijom te ispunjenom omeđenom površinom iste boje. Kao finalni dio rada djevojčica slika ptice, koje se nalaze pri samome dnu likovnoga rada, a koje svojom jednostavnošću izgledaju poput znaka X, prikazani u crvenoj boji, grupiranog karaktera od pet crvenih znakova (ptica) i jedne ptice plave boje sto asocira na jato ptica. U samoj konačnici djevojčica govori da su to oblaci i ptice, ukazujući rukom na iste dijelove likovnoga rada.

ZAKLJUČAK ISTRAŽIVANJA:

Prilikom provođenja istraživanja uvidjela sam da djeca u dobi od treće do šeste godine vise reagiraju na vizualni i taktilni podražaj nego na verbalnu komunikaciju. Dok šestogodišnji dječak, vidi sliku 2, na samo verbalnu komunikaciju, bez vizualnih i taktilnih podražaja, a kojemu sam kao uvod u zadatak ispričala Ezopovu basnu „Roda i lisica“ , s negodovanjem pristupa zadatku, djevojčice od tri i šest godina, a koje su bile potaknute na zadatak vizualnim i taktilnim podražajima, a koju je pratila i verbalna komunikacija, zadatku pristupile s oduševljenjem, te ga u potpunosti shvatile i ispunile isti, slika 4, 5, 6. Djevojčica od dvanaest godina, a koja je nacrtala rad pod nazivom „Ružno pače“, vidi sliku 1, potaknuta samo verbalnom komunikacijom, a koja je uključivala i razgovor o nastavi vjeronauka, te čitanje poslanice od Izaije i basne „Vuk i janje“, u potpunosti je shvatila zadatak te ispunila isti.

8. ZAKLJUČAK

Ako želimo zaviriti u svijet samo jednoga djeteta, uviđamo da je njegov odnos prema životinji jednostavan i iskren. Djeca, a sto zaključujem na temelju svoga istraživanja, vole životinje i to iskrenom nevinošću što je samo njima samima svojstveno, na samu riječ životinja osmijeh ozari njihova lica. Što pokazuju i njihovi crteži. S obzirom na istraživanje dječjeg crteža, uvidjela sam vrijednost istoga, i to u samoj njihovoj iskrenosti, a koju cijelo vrijeme prati neograničena mašta. Nije bilo moguće, a da iz tog razloga, ne sagledam njihove crteže i sa subjektivnoga stajališta, a što je oplemenilo i moju dušu. Samom istraživanju prethodilo je istraživanje odnosa čovjeka spram životinje od pretpovijesti do danas, te poimanje iste kroz likovna djela, isto tako me zanimao i odnos spram životinja u kršćanstvu, te uloga istih kao odgovor na moj interes spram životinja i njihove uloge u mom svakodnevnome životu, a što pobliže objašnjavam u praktičnom dijelu diplomskog rada pod nazivom „Corpus“ kroz crtež i teoriju.

9. LITERATURA

1. Arnheim, R. (1985) Vizuelno mišljenje, Jedinstvo slike i pojma, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd, str. 208-211

2. Brnčić, J; Marjanić S; Zaradija Kiš, A. (2007) Kulturni bestijarij: I. Biblijska duhovnost životinja, Institut za entologiju i folkloristiku, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb, str. 53-54

3. Crvenka, M. (2013) Životinje u Bibliji, Teovizija, Zagreb, Sklad, str. 5-125

4. Damjanov, J. (2008) Bestijarij od predaje do umjetnosti i natrag, Biblion, Zagreb, str. 15-130

5. Ezopova basna Vuk i janje, preuzeto 4.9.2020.

https://hr.wikisource.org/wiki/Ezopove_basne#Vuk_i_janje

6. Ezopova basna Lija i roda, preuzeto 4.9.2020.

https://www.osmijeh –duse/lija i roda/

7. Jung, C.G. (1987) Čovjek i njegovi simboli, Mladost, Zagreb, str. 232-239

8. Leko, A. (2017) Animalizam u likovnoj umjetnosti: mogućnost integriranja teme u nastavi predmeta Likovna umjetnost. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Akademija likovnih umjetnosti; preuzeto 6.2.2020.

https://repozitorij.alu.unizg.hr/islandora/object/alu%A2

9. Rota Marzi, S. (2018) Basna u hrvatskoj dječjoj književnosti. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; preuzeto 6.2.2020.

https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A2158

10. Vlaisavljević, D. (2017) Sve naše životinje, Animalističke teme u hrvatskoj modernoj likovnoj umjetnosti: Moderna galerija, Bibliografija, Zagreb

11. Visković, N.(1998) Kulturna animalistika, Zbornik radova, Književni krug, Split, str. 11-13

12. Šimić, A. B; Zemlja, preuzeto 19.9.2020

https://es-la.facebook.com/181350902074136/photos/pjesme-bez-reda-160antun-branko-%C5%A1imi%C4%87-1898-1925zemljatoliko-stolje%C4%87a-su-narodi-u/1002970639912154/

10. PRILOZI

1. Leko, A.(2017) Animalizam u likovnoj umjetnosti: mogućnost integriranja teme u nastavi predmeta Likovna umjetnost. Diplomski rad. Sveučilište u Zagrebu. Akademija likovnih umjetnosti; preuzeto 6.2.2020.

https://repozitorij.alu.unizg.hr/islandora/object/alu%3A2

2. Rota Marzi, S.(2018) Basna u hrvatskoj dječjoj književnosti. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile; preuzeto 6.2.2020.

https://repozitorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A2158

3. Ezopova basna Lisica i roda, preuzeto 4.9.2020. https://www.osmijeh-duse.com/lija-i-roda/

4. Ezopova basna Vuk i janje, preuzeto 4.9.2020.

https://hr.wikisource.org/wiki/Ezopove_basne#Vuk_i_janje

5. Šimić,A. B; Zemlja, preuzeto 19.9.2020.

https://es-la.facebook.com/181350902074136/photos/pjesme-bez-reda-160antun-branko-%C5%A1imi%C4%87-1898-1925zemljatoliko-stolje%C4%87a-su-narodi-u/1002970639912154/

Popis slika:

SLIKA 20: crtež „Oblaci i ptice“ trogodišnje djevojčice vodenim bojama, akvarel

SLIKA 1: prethistorijski prikaz bizona, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:234)

SLIKA 2: rezbarija konja natjeranoga u stupicu, Montespan, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:236)

SLIKA 3: prikaz životinjskog boga, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:236)

SLIKA 4: Ganeš, hinduski bog dobre sreće, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:239)

SLIKA 5: Zeus, grčki bog, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:239)

SLIKA 6: Peter Paul Rubens, Četiri evangelista, preuzeto 4.9.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Peter_Paul_Rubens_-_The_Four_Evangelists_-_WGA20197.jpg

SLIKA 7: Isusovo rođenje, preuzeto 4.9.2020.

https://biblija-govori.hr/jesu-li-stari-proroci-prorekli-isusovo-rodenje-2/

SLIKA 8: podsjetnik na iskonski grijeh, Jung, C.G; Čovjek i njegovi simboli(1987:239)

SLIKA 9: fotografija stupa crkve u Arlesu, 12.stoljeće, Prorok Daniel, Damjanov, J; Bestijarij , od predaje do umjetnosti i natrag (2008:16)

SLIKA 10: fotografija stupa crkve u Burgundiji, 12.stoljeće, Prorok Daniel, Damjanov, J; Bestijarij, od predaje do umjetnosti i natrag (2008:17)

SLIKA 11: fotografija portala u Chadenacu, 12.stoljeće, Uroborus, Damjanov, J. Bestijarij, od predaje do umjetnosti i natrag (2008:27)

SLIKA 12: fotografija kapitela u Anzy le Ducu, Uroborus, Damjanov, J. Bestijarij, od predaje do umjetnosti i natrag (2008:28)

SLIKA 13: Peter Paul Rubens, Bijeg iz Egipta, preuzeto 4.9.2020.

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rubens,_Peter_Paul_-_Flight_into_Egypt_-_1614.jpg

SLIKA 14: crtež, olovka na starom papiru, detalj iz diplomskog rada Corpus

SLIKA 15: crtež „Ružno pače“ dvanaestogodišnje djevojčice drvenim bojama, istraživanje

SLIKA 16: crtež „Sunce sa šeširom i čovjek s krilima“ šestogodišnjeg dječaka drvenim bojama

SLIKA 17: detalj crteža „Sunce sa šeširom i čovjek s krilima“

SLIKA 18: detalj crteža „Zec i kućica“

SLIKA 19: crtež „Zec i kućica“ šestogodišnje djevojčice vodenim bojama, akvarel